

מדינת ישראל

משרד החינוך התרבות והספורט

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים

ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים

מועד הבחינה: קיץ תשס"ו, 2006

מספר השאלון: 141,034103

117,118,024101

א ז ר ח ו ת

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(14 × 1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9 × 3) + (13 × 1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12 × 2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11 × 2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

- 1.** באחת ממדינות אירופה נחקק חוק חדש. על פי החוק החדש המדינה תפקח על העברת כספי תרומות לארגונים לא-ממשלתיים הפועלים בתחומים, כמו תרבות, רווחה וחינוך. על פי חוק זה, הארגונים חייבים להגיש לממשלה את שמות התורמים וכן נתונים על גובה התרומות ויעדיהן. לטענת המדינה, פיקוח זה נחוץ מכיוון שחלק מכספי התרומות, שמועברים לארגונים השונים, מגיע לקבוצות טרור שמטרתן לפגוע באוכלוסייה במדינה.
- נציגי הארגונים יצאו במחאה נגד החוק החדש. הם טענו שתורמים רבים רוצים להישאר בעילום שם, והעברת המידע על שמותיהם ועל גובה תרומותיהם לידי המדינה עשויה לגרום להדלפה של מידע זה לתקשורת.
- ציין והסבר על איזו זכות המדינה רוצה להגן באמצעות החוק החדש.
נמק את תשובתך על פי הקטע.
- ציין והסבר איזו זכות של התורמים עלולה להיפגע בגלל חוק זה, לטענת הארגונים.
נמק את תשובתך על פי הקטע.
- 2.** שוטרים הגיעו לביתו של חשוד בהעלמת מס, ובידם צו של בית משפט. מטרתם הייתה לערוך חיפוש בבית כדי להחרים מסמכים הדרושים לחקירת העניין. חברת כנסת, שהבית הוא בית משפחה, מנעה מהשוטרים לערוך את החיפוש, בטענה כי גם היא מתגוררת בבית זה ויש לה חסינות.
- איש ציבור מתח ביקורת על התנהגותה של חברת הכנסת. לדבריו, אמנם מה שעשתה היה חוקי, אבל מקרה זה רק מדגיש עד כמה חוק החסינות, כפי שהוא נהוג בישראל, פוגע בעקרון השוויון.
- ציין והסבר על איזה סוג של חסינות התבססה חברת הכנסת.
נמק את תשובתך על פי הקטע.
- ציין והסבר על איזה מובן (פורמלי או מהותי) של שלטון החוק ביסס איש הציבור את ביקורתו.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:

על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות),

ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הסבר את החשיבות של "הסדר הסטטוס-קוו" בישראל.
4. הצג שני נימוקים המצדיקים את קיומו של עקרון הכרעת הרוב במשטר דמוקרטי.
5. הסבר שני גורמים לשסע הלאומי במדינת ישראל.
6. הסבר כיצד צריכה מדינה דמוקרטית לנהוג כאשר יש התנגשות בין זכויות.
7. הסבר מהי אחריות מיניסטריאלית.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. מהי קבוצה אתנית?
הסבר שני הבדלים בין קבוצה אתנית ובין לאום.
9. הגישה הסוציאל-דמוקרטית והגישה הליברלית הן שתי גישות מרכזיות הקיימות במדינות דמוקרטיות.
הצג הבדל אחד בין גישות אלה, והסבר מה משותף לשתיהן.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה עליך לבחור באחד הקטעים (קטע 1 או קטע 2), ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שבחרת.

קטע 1

קרא בעיון את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

בעשור האחרון ממשלות בישראל מתחלפות לעתים קרובות מדי ואינן מסיימות את ארבע שנות כהונתן. כדי לתקן מצב זה מועלות בציבור הצעות שונות.

הצעה אחת היא לשנות את שיטת הבחירות לכנסת מהשיטה היחסית-רשימתית-ארצית לשיטה הרובית-אזורית. אולם בחברה הישראלית יש מגוון קבוצות בעלות אינטרסים שונים. לפיכך אני לא בטוח ששיטת הבחירות הרובית-אזורית מתאימה למדינת ישראל. אם תונהג שיטה זו, ייתכן שקבוצות מסוימות באוכלוסייה לא יזכו לרוב באף אזור בחירה, ולכן קבוצות אלה לא יהיו מיוצגות בכנסת. לעומת זאת, השיטה הקיימת מאפשרת לנציגים של קבוצות רבות להיבחר לכנסת.

הצעה אחרת היא להחליף את שיטת הממשל: משיטת ממשל פרלמנטרי הנהוגה בישראל לשיטת ממשל נשיאותי. לדעתי, יש להעדיף את הממשל הנשיאותי על הממשל הפרלמנטרי, בשל כמה ממאפייניו: ראשית, בממשל הנשיאותי ראש הרשות המבצעת שואב את כוחו מהציבור הרחב שבחר בו ישירות; שנית, הוא ממנה את כל השרים על פי שיקול דעתו, ולא מבין חברי הפרלמנט; שלישית, הוא יכול לקבוע מדיניות, בלי לחשוש שחברי הפרלמנט יאיימו לקצר את כהונתו. כמו כן רצוי להנהיג בישראל ממשל נשיאותי, מפני שעל פי שיטת הממשל הפרלמנטרי הקיימת כיום, הכנסת מתקשה בפיקוח על הממשלה כי לפחות שליש מחברי הכנסת הם בו-בזמן גם שרים או סגני שרים. מצב זה פוגע בעיקרון דמוקרטי חשוב. לעומת זאת, המעבר לממשל נשיאותי יתרום, לדעתי, לחיזוקו של עיקרון זה.

(מעובד על פי מאמר מאתר NRG, 7/10/2005)

10. לשיטת הבחירות היחסית-רשימתית-ארצית יש יתרונות וחסרונות. הסבר איזה יתרון ואיזה חיסרון של שיטה זו באים לידי ביטוי בקטע.

11. בקטע מוצגים מאפיינים של הממשל הנשיאותי. בחר בשניים מהם, והסבר במה הם שונים ממאפייני הממשל הפרלמנטרי.

12. ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שנפגע, לדעת הכותב, כתוצאה מהנהגת שיטת הממשל הפרלמנטרי בישראל. נמק את תשובתך.

שים לב: אם ענית על שאלות הקשורות לקטע 1, עבור לעמוד הבא – פרק רביעי.

קטע 2

קרא בעיון את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

הייתי חבר בצוות שהכין הצעת חוקה למדינת ישראל. בצוות היו נציגים של מגוון קבוצות והשקפות בחברה הישראלית. בהצעת חוקה זו הוסכם על הגדרת אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. אולם יש בחברה הישראלית שתי קבוצות שאינן מסכימות להגדרה זו: קבוצה אחת שואפת לקיים כאן מדינה דמוקרטית חסרת כל ייחודיות יהודית, מדינה שבני המיעוטים הלאומיים החיים בה ירגישו יותר שייכים אליה. הקבוצה האחרת דוגלת במדינה יהודית דתית, שלא תהיה בה כל השפעה של הדמוקרטיה המערבית. אני שייך לקבוצה שעל פי השקפתה מדינת ישראל צריכה להיות מדינה יהודית ודמוקרטית. קבוצה זו שואפת להסדיר את הדת היהודית בחיים הציבוריים במדינה, ורואה את עצמה כפופה גם להלכה היהודית וגם לחוקי המדינה. האתגר שלה הוא לשלב בין שניהם. במהלך עבודתי על החוקה התפשרתי על חלק משאיפות אלה, כדי לגבש חוקה שתזכה להסכמה של רוב הציבור. החוקה המוצעת אינה פותרת את כל המחלוקות בנוגע לאופייה של מדינת ישראל. עם זאת, היא מבוססת על הדרישות המשותפות לרוב הקבוצות בחברה הישראלית, והיא מעניקה הגנה למיעוט במדינה.

(מעובד על פי מאמר בתוך: **חוקה בהסכמה**, א' דרומי (עורך), 2005)

- 13.** מחבר המאמר מציג גישות של שתי קבוצות שאינן מסכימות להגדרת אופייה של המדינה, על פי הצעת החוקה.
ציין את שתי הגישות, והסבר אחת מהן.
נמק את דבריך על פי הקטע.
- 14.** ציין והסבר את הגישה בנוגע לאופייה היהודי של מדינת ישראל, שמחבר המאמר דוגל בה.
נמק את דבריך על פי הקטע.
- 15.** הסבר שתי מטרות לחקיקת חוקה דמוקרטית שמוזכרות בקטע, והצג מטרה נוספת לכך שאינה מוזכרת בקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

- 16.** ערב הבחירות לכנסת הגיעו לבית הספר תלמידים אחדים, לבושים בחולצות המזוהות עם המפלגה הפוליטית שהם תומכים בה.
- מנהל בית הספר דרש מהתלמידים להחליף את החולצות, והסביר להם כי אינם יכולים להיות בשטח בית הספר כשהם לבושים בחולצות הנושאות מסרים פוליטיים.
- ציין והסבר באיזו זכות של התלמידים פגע מנהל בית הספר בדרישתו. נמק את תשובתך על פי הקטע.
- 17.** משרד הבריאות במדינה מסוימת החליט להעניק הנחות על מחירי תרופות המיועדות לקשישים. הטבה זו ניתנה לאור מחקרים שהראו כי כמות התרופות שקשישים צורכים גדולה פי שניים מכמות התרופות שאוכלוסיות צעירות יותר צורכות.
- ציין והסבר מהי המדיניות שעל פיה ניתנה ההנחה דווקא לקשישים. נמק את תשובתך על פי הקטע.
- 18.** במהלך חפירות לצורך סלילת כביש ראשי, התגלו קברים עתיקים. קבוצת אזרחים טענה שסלילת הכביש תגרום לפגיעה בקברים. לדבריהם, זוהי פגיעה בכבוד המת, והשמירה על כבוד המת היא ערך חשוב באמונתם. הם הגיעו למקום, ובניסיון לעצור את סלילת הכביש הם חיבלו במנועי הדחפורים וגרמו להם נזק.
- ציין והסבר איזה סוג של עבריינות בא לידי ביטוי בפעילות האזרחים נגד סלילת הכביש. נמק את תשובתך על פי הקטע.
- 19.** חוק האזרחות של פולין קובע כי בני העם הפולני שחיים מחוץ לפולין ורוצים להגר אליה יקבלו אזרחות פולנית, והממשלה תסייע בקליטתם במדינה.
- ציין והסבר מהי השיטה הנהוגה בפולין לרכישת אזרחות. נמק את תשובתך.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט